

Hösten 2020

Kalle Larsson

Nyheter för överförmyndare HT 2020

Hej,

Det har varit ett intensivt år där även överförmyndares arbete har påverkats. Några överförmyndarverksamheter har förlagt arbetets utförande helt eller delvis hemifrån. Sammanträden i domstol har skjutits upp eller genomförts digitalt. Planerade kurser och konferenser har fått ställts in eller blivit helt digitala. Många ställföreträdare har mött svårigheter att fullt ut kunna besöka sina huvudmän. Ett stort tack till alla som trots svåra förutsättningar försökt göra det som går av situationen. Håll ut!

Här kommer ett nyhetsbrev med lite blandade rättsfall, JO-kritik, SKR:s vägledning om barnkonventionen och annat som vi hoppas är till nytta för Er med intresse för överförmyndarfrågor.

Rättsfall och domar

God man/förvaltare får inte ta del av de årsräkningar som hen tidigare ingivit

Ställföreträdaren begärde att få ta del av ”de ekonomiska årsredovisningar” som hen själv upprättat och ingivit till överförmyndaren i samtliga uppdrag där hen varit god man eller förvaltare under de senaste nio åren. Kammarrätten konstaterar att även om hen tidigare tagit del av sekretesskyddade uppgifter innebär det inte att det står klart att handlingarna nu kan lämnas ut utan att det uppstår men eller skada för den enskilde. Inte heller uppenbart att innehållet i handlingarna nu kan anses vara känt för ställföreträdaren. Således gäller sekretess enligt 32 kap. 4 § OSL varmed kammarrätten avslår överklagan.

Kammarrätten i Sundsvall, mål nr 1230-20, meddelad 2020-06-23.

Nära anhörig med betalningsanmärkningar förordnad som god man

Överförmyndaren motsatte sig att den enskildes uttryckliga begäran om att endast den nära anhörige skulle förordnas som god man. Grunden för detta var att den föreslagna ställföreträdaren har betalningsanmärkningar, att vid lämplighetsbedömning krävs att den enskilde har en stabil ekonomisk situation för att minimera risken för huvudmannen.

Hovrätten menar att eftersom godmanskapet inte längre ska omfatta *förvalta egendom* samt att den enskilde tidigare fått hjälp av den föreslagna gode mannen och att huvudmannen motsatt sig att någon annan förordnas som god man, så överväger

fördelarna ”med styrka” de skäl som överförmyndaren anfört. Hovrätten gör en sammantagen bedömning.

Göta hovrätt, mål nr ÖÄ 408-20, meddelad 2020-09-08.

Kommentar: Borde ha överklagats. Orimligt att en föreslagen ställföreträdare, som inte klarar överförmyndarens lämplighetskontroller, ändå förordnas som ställföreträdare. Kanske rimligt att domstolen framgent även har ett solidariskt betalningsansvar vid ett eventuellt skadeståndskrav?

Överförmyndarens samtycke krävs även vid ett partiellt arvskifte

Förmyndaren tog del i ett skifte och godkände ett partiellt arvskifte i ett dödsbo å den underåriges vägnar. Även vid en sådan situation krävs överförmyndarens samtycke. ”Att den underårige inte har någon självständig rätt i dödsboet förändrar inte den bedömningen. Tingsrätten borde därför i sak tagit ställning till om det var riktigt av överförmyndaren att inte ge samtycke till skiftet.” Målet återförvisas till tingsrätten för fortsatt handläggning.

Hovrätten för Västra Sverige, mål nr ÖÄ 2083-20, meddelad 2020-07-08.

Interimistiskt beslut om förvaltarens förutsätter att angelägenheter kräver omedelbar vård m.m.

Tingsrätten beslutade att anordna förvaltarens interimistiskt. Beslutet överklagades. Hovrätten konstaterar i det enskilda fallet att det inte fanns tillräckliga skäl för att meddela ett interimistiskt beslut. Hovrättens utredning ger inte stöd för att den enskildes angelägenheter kräver omedelbar vård eller att ett dröjsmål uppenbarligen skulle medföra fara för hen eller hens egendom.

Hovrätten över Skåne och Blekinge, mål nr ÖÄ 2672-20, meddelad 2020-09-16.

Rättegångsfel: Annan domare än hen som deltog vid sammanträde avgjorde ärendet

Enligt praxis ska den part som lagt fram sin sak muntligen också ska kunna göra detta inför den/de som ska avgöra målet/ärendet. I aktuellt ärende var det en annan domare som avgjorde målet på handlingar än den domare som deltog i sammanträdet. Strider mot 11 kap. 16 § FB i kombination med 14 § lagen om domstolsärenden, samt praxis. Brist i tingsrättens handläggning som utgör rättegångsfel.

Hovrätten för Västra Sverige, mål nr ÖÄ 3793-20, meddelad 2020-08-21.

Förvaltare tillerkänns skadestånd (övergrepp i rättssak m.m.)

Huvudmannen uppgav för sin förvaltare att hen blivit misshandlad av en nära anhörig. Förvaltaren polisanmälde den påstådda misshandeln. Den utpekade förövarens äkta hälft hotade förvaltaren via sms och i syfte att polisanmälan skulle tas tillbaka. Den åtalade döms till skyddstillsyn med samhällstjänst 40 timmar samt ska betala skadestånd till förvaltaren.

Hovrätten för Övre Norrland, mål nr ÖÄ B 364-20, meddelad 2020-05-03.

God man behörig att ansöka om äktenskapsskillnad

God man ansökte om äktenskapsskillnad. I aktuellt mål fanns ett särlevnadsintyg. Huvudmannen förstår inte vad saken gäller.

Hovrätten konstaterar:

”Av 12 kap. 2 § tredje stycket föräldrabalken, framgår att en god man eller en förvaltare inte är behörig att företräda den enskilde i frågor om att ingå äktenskap. Gode män och förvaltare får alltså inte företräda den enskilde i vissa frågor av utpräglad personlig karaktär. Däremot har inte behörigheten för en god man att ansöka om äktenskapsskillnad för sin huvudmans räkning undantagit”

Av domskälen framgår;

”God mans förordnande omfattar bl.a. att bevaka sin huvudmans rätt. God man är därmed behörig att för huvudmannens räkning ansöka om äktenskapsskillnad. Det förhållandet att huvudmannen inte kan uttrycka en egen vilja i frågan och ha insikt i konsekvenserna av äktenskapsskillnaden ger inte anledning till någon annan bedömning. Rätten till äktenskapsskillnad är ovillkorlig och hovrätten ansluter sig till tingsrättens bedömning”

Hovrätten för nedre Norrland, mål nr T 1042-19, meddelad 2020-05-29.

HD kommer pröva förvaltares behörighet i mål avseende äktenskapsskillnad

Högsta domstolen har beviljat prövningstillstånd och ska bland annat utreda ”*om en förvaltares behörighet att för huvudmannens räkning ansöka om äktenskapsskillnad när uttalad vilja från huvudmannens sida att upplösa äktenskapet saknas.*”

Högsta domstolen, mål nr T 695-20, prövningstillstånd meddelat 2020-06-22.

Vitesutdömning kan upphävas om årsräkning inlämnats innan domstol avgjort målet

Årsräkning inkom efter den förelagda fristens utgång men innan tingsrätten avgjorde målet. Detta hindrar i sak inte att vite kan dömas ut. I detta fall överklagade dock överförmyndaren tingsrättens beslut och upplyste att avsikten var att återkalla ansökan om utdömning av vite men att tingsrätten innan detta hunnits göras avgjort ärendet.

Hovrätten över Skåne och Blekinge, mål nr B 2641- 20, meddelad 2020-09-15.

Övrigt

SKR:s vägledning för tolkning och tillämpning av barnkonventionen

SKR har efter flera månaders internt arbete tagit fram vägledning för att tolka och tillämpa barnkonventionen. Arbetet kommer utvecklas ytterligare under kommande år och våra domstolar får skapa vägledning ytterligare. [Hela vägledningen](#).

För överförmyndare rekommenderas att läsa hela artikel 12 inklusive skrivningen om nationell lagstiftning. Vidare kan denna del av vägledningen vara mer intressant;

"Föräldrar, eller i vissa fall förordnad ställföreträdare, ska i alla delar verka för barnets bästa och är också ansvariga för att barnets tillgångar förvaltas på bästa sätt. En underårig saknar i normalfallet rättshandlingsförmåga, varmed det är föräldrarna eller annan förordnad ställföreträdare som företräder barnet.

Vid högre ålder kan barnet erhålla viss egen rättshandlingsförmåga såsom till exempel om barnet har eget hushåll (9 kap. 2 a § FB) respektive vad hen erhållit genom eget arbete efter 16 års ålder (9 kap. 3 § FB)."

JO 6100-2018 (2020-09-25)

Allvarlig kritik mot Överförmyndare gällande bl.a. omfattande brister vid handläggning av ett ärende om godmanskap för ensamkommande barn.

"JO:s utredning visar att överförmyndaren inte gjorde någon självständig bedömning av barnens ålder och inte heller fattade beslut om att godmanskapet för dem skulle upphöra. Vidare prövade överförmyndaren inte den gode mannens begäran om arvode och framställningarna kan numera inte återfinnas hos överförmyndaren. I beslutet får överförmyndaren sammantaget allvarlig kritik för bl.a. att - ha tillämpat reglerna för hur ett godmanskap för ensamkommande barn upphör på ett felaktigt sätt - under två års tid inte ha fattat beslut i arvodesfrågan och dessutom ha tappat bort den gode mannens framställningar om arvode och - upprepade gånger misslyckats med att inom utsatta tidsfrister eller inom rimlig tid lämna begärda handlingar, upplysningar och yttranden till JO enligt de grundlagsfästa kraven i 13 kap. 6 § andra stycket regeringsformen."

Hemställan: SKR föreslår lagändring så att barn som är kvotflyktingar och saknar vårdnadshavare ska få en god man

Efter dialog med landets kommuner har det för SKR blivit uppenbart att tillämpningen av nuvarande regelverk medför att barn utan vårdnadshavare som är kvotflyktingar riskerar att stå utan ställföreträdare under lång tid efter ankomst till Sverige. Detta kan få allvarliga konsekvenser för barnets välbefinnande. När ett barn reser in till Sverige med uppehållstillstånd behöver flera viktiga beslut fattas i frågor som rör exempelvis boende, skola och försörjning. Det måste enligt SKR finnas ett tydligt och ändamålsenligt regelverk som säkerställer att dessa barn får en ställföreträdare inom

kort tid efter inresan som kan företräda barnet i både personliga och ekonomiska angelägenheter.

[Läs hela hemställan och SKR:s bedömning av gällande rätt](#)

Utredningen ”Ställföreträdarskap att lita på – en översyn av reglerna om gode män och förvaltare”

En omfattande enkät har genomförts där landets samtliga överförmyndarverksamheter har erbjudits att medverka. Flertalet intresseorganisationer medverkar i en referensgrupp och därutöver har utredningen besökt några överförmyndarverksamheter. Ett 10-tal personer verksamma ute i kommunerna medverkar som referenspersoner för att testa olika frågeställningar. Utredningen går framåt. Ett internat planeras i november och ytterligare arbete kommer ske innan utredningen presenteras under våren 2021.

Undertecknad deltar som expert i utredningen. Vissa frågor bollas med intresserade via bland annat ”@ofKalle” på instagram.

Förordnad ställföreträdare kan bli deklarationsombud

Skatteverket informerar;

”Som nybliven förordnad god man eller förvaltare så bör man bli informerad om Skatteverkets blankett SKV 4809. Med denna blankett kan huvudmannen utse den gode mannen till Deklarationsombud. Ett Deklarationsombud kan deklarerat för huvudmannen via e-tjänsten Inkomstdeklaration 1 och får också läsrättigheter på e-tjänsten Skattekonto. Uppdraget utförs därmed enklare och säkrare. Informationen som ges via e-tjänsterna är mer följsamma, informativa och aktuella. Har huvudmannen BankID själv så kan denne utse ett ombud direkt via e-tjänsten Ombud och behörigheter. Man kan tidsbegränsa ombuds-tiden. Ombudet kan också själv logga in i Ombud och behörigheter och avsluta sin behörighet när som helst. Detaljerad information kring ombudsbehörigheter återfinns på Skatteverkets hemsida.”

[Skatteverkets blankett](#)

Seminarium om gallringsråd för överförmyndare

SKR får många frågor om de gallringsråd som Samrådsgruppen för kommunala arkivfrågor har publicerat 2020. Med anledning av detta arrangerar samrådsgruppen tillsammans med SKR ett kostnadsfritt seminarium 12 november 10:00-11:30 som websänds. Frågor bör skickas in på förhand så att författarna får möjlighet att förbereda svar.

[Seminarium om gallringsråd för överförmyndare](#)

SKR:s kurser och seminarium för överförmyndare och angränsande verksamhet

SKR genomför flera kurser och seminarium för överförmyndare.

Nu närmast:

- 15/10 Kurs: [Arv & dödsbo för överförmyndare](#)
- 27/10 Webinarium: [Att använda och hantera underskrifter i offentliga verksamheter](#)
- 9/11 Seminarium: [Fördjupande seminarium om barn och barnärenden för överförmyndare](#)
- 12/11 Seminarium: [Gallringsråd för överförmyndare](#). *OBS: kostnadsfritt
Webbsändning om de uppdaterade gallringsråden med
Samverkansgruppen för kommunala arkivfrågor samt SKR.*
- 4/12 Seminarium: [Fördjupande seminarium kring arv och dödsbo för överförmyndare](#)

2021

- 11/1 Kurs: [Grundkurs granskning och arvodering för överförmyndare](#)
- 2-3/2 Kurs: [Grundkurs för Överförmyndare](#),
- 8/2 Kurs: [Djupgranskning och överklagade arvodesbeslut - fortsättningskurs](#)
- 16/2 Seminarium: [Granskning 2020, för överförmyndare](#)

För aktuellt kursutbud, vänligen se mer på SKR:s hemsida, [Kurser och konferenser](#)

Med vänliga hälsningar

Kalle Larsson